

Rapport

Datum: 4 november 2005
Rapportnummer: 2005/340

Klacht

Verzoeker klaagt erover dat ambtenaren van het regionale politiekorps Kennemerland hem op 5 mei 2003 hebben verwijderd van de locatie waar hij stond te demonstreren.

Verzoeker klaagt er tevens over dat de beheerder van het regionale politiekorps Kennemerland zijn verzoek om vergoeding van arbeidsloon voor het vervaardigen van het spandoek, dat de politie op 5 mei 2003 van verzoeker had afgenomen, heeft afgewezen.

Beoordeling

Algemeen

1. Op 5 mei 2003 hield de minister-president een toespraak op een podium op de Grote Markt in Haarlem ter ere van de Nationale start van bevrijdingsdag. Verzoeker bevond zich tijdens deze toespraak aan de zijkant van het podium met een spandoek van 60 bij 90 centimeter met de tekst "Balken - ell - ende, osama - w - bush, george - bin -laden, go home!". Op deze plek is verzoeker aangesproken door een ambtenaar van het regionale politiekorps Kennemerland, die hem heeft gezegd dat hij zich moest verwijderen. Toen verzoeker dit weigerde, is hij door de politie verwijderd en is zijn spandoek in beslag genomen en vernietigd.

2. Nadat verzoeker per e-mailbericht met de plaatsvervangend districtschef Haarlem van het regionale politiekorps Kennemerland over het voorval had gecorrespondeerd, heeft hij bij brief van 1 september 2003 over het optreden van de politie geklaagd bij de Nationale ombudsman. Gelet op het feit dat de klacht nog niet was behandeld volgens de klachtenprocedure van het regionale politiekorps Kennemerland, is de klacht op 30 september 2003 doorgezonden naar de beheerder van dit korps. Aangezien verzoeker zich niet kon vinden in het oordeel dat de korpsbeheerder op 20 juli 2004 over zijn klacht gaf, heeft hij zich opnieuw tot de Nationale ombudsman gewend.

I. Ten aanzien van het verwijderen van verzoeker

Bevindingen

1. Verzoeker klaagt erover dat ambtenaren van het regionale politiekorps Kennemerland hem op 5 mei 2003 hebben verwijderd van de locatie waar hij stond te demonstreren. Volgens verzoeker heeft de politie hem hierdoor belemmerd in de uitoefening van zijn grondwettelijke recht op vrijheid van meningsuiting.

2. Uit het onderzoek is het volgende gebleken. Verzoeker heeft naar aanleiding van het voorval een e-mailbericht gestuurd naar het regionale politiekorps Kennemerland. In dit emailbericht heeft verzoeker erover geklaagd dat hij werd aangesproken door een

politieambtenaar die hem verzocht zich te verwijderen. De politieambtenaar gebruikte hierbij de woorden: "opzouten, pleitheite, wegwezen" of woorden van gelijke strekking. Toen verzoeker weigerde weg te gaan is hij door twee andere politieambtenaren hardhandig achteruit getrokken en is zijn spandoek inbeslaggenomen. Op de vraag van verzoeker op welke wijze hij de wet had overtreden, keerde de politieambtenaar hem zijn rug toe, aldus verzoeker. Op 20 oktober 2003 heeft verzoeker, in het kader van de klachtbehandeling, een gesprek gehad met de plaatsvervangend districtschef Haarlem en de betrokken ambtenaar B. De plaatsvervangend districtschef heeft naar aanleiding van dit gesprek een rapportage opgesteld. Uit deze rapportage blijkt dat de betrokken politieambtenaar B. en de plaatsvervangend districtschef tijdens het gesprek hebben meegedeeld dat op 5 mei 2003 - ter handhaving van de openbare orde - plaatsen waren aangewezen waar demonstranten in de gelegenheid zouden worden gesteld om hun mening te openbaren. Deze plaatsen waren gelegen op de looproute van de minister-president. Volgens de plaatsvervangend districtschef en B. was het niet de bedoeling geweest om verzoeker het openbaren van zijn mening onmogelijk te maken. Het optreden van de politie diende volgens hen dan ook niet als onrechtmatig te worden aangemerkt.

Bij brief van 11 februari 2004 heeft de korpschef, overeenkomstig het advies uit de rapportage, de klacht over het verwijderen van verzoeker ongegrond verklaard. Het verwijzen, en het met enige lichamelijke drang daarin begeleiden, van demonstranten naar bepaalde plaatsen teneinde te demonstreren werd door de korpschef als rechtmatig en behoorlijk optreden aangemerkt.

Verzoeker heeft vervolgens op 17 maart 2004 bezwaar gemaakt bij de korpsbeheerder over de afhandeling van zijn klacht. De korpsbeheerder heeft hierop in het kader van de klachtenprocedure om advies gevraagd aan de klachtencommissie van het regionale politiekorps Kennemerland.

Tijdens een hoorzitting van de klachtencommissie op 6 mei 2004 heeft verzoeker aangegeven dat een politieambtenaar hem destijds had gevraagd of hij over een vergunning beschikte om te demonstreren. Toen verzoeker aangaf hierover niet te beschikken kreeg hij opdracht zich te verwijderen. Toen hij dat weigerde werd hij hardhandig achteruit getrokken. Het was hem op het moment dat hij werd verwijderd niet duidelijk dat hij op een aangewezen plaats wél mocht demonstreren. Verder voerde verzoeker tijdens de hoorzitting aan dat artikel 7 van de Grondwet (zie Achtergrond, onder 1.) op hem van toepassing is, aangezien hij de tekst op zijn spandoek had *gedrukt*. Hij was geen demonstrant in de zin van de Algemene Plaatselijke Verordening (APV), aldus verzoeker. Politieambtenaar B. heeft tijdens de hoorzitting verklaard dat hij verzoeker destijds heeft gevraagd of hij een vergunning had om te demonstreren. Omdat verzoeker geen vergunning had, heeft hij hem gevraagd zich te verwijderen. Toen verzoeker hiertoe niet bereid bleek, had hij twee collega's gevraagd verzoeker te verwijderen. Verder verklaarde B. onder meer dat de plaatsen waar mocht worden gedemonstreerd waren

aangewezen op grond van een draaiboek voor 5 mei 2003.

De klachtencommissie heeft in haar advies vermeld met verzoeker van oordeel te zijn dat artikel 7 van de Grondwet van toepassing was op het spandoek van verzoeker. De klachtencommissie stelde daarnaast vast dat artikel 11 van de APV - waarin is bepaald dat degene die het voornemen heeft om op een openbare plaats een betoging of demonstratieve optocht te houden hiervan tenminste 48 uur vooraf een schriftelijke kennisgeving moet doen aan de burgemeester - niet op verzoeker van toepassing was, aangezien verzoeker individueel actie voerde. Een vergunning voor het houden van een demonstratieve optocht wordt in de APV niet vereist. De politie had dus geen reden om te informeren of klager een vergunning had voor het tonen van zijn spandoek, aldus de klachtencommissie.

De klachtencommissie oordeelde verder dat de politieambtenaren op basis van hun algemene bevoegdheden bevoegd waren om verzoeker in het kader van de openbare orde te verwijzen naar een van de plaatsen die de politie specifiek had bestemd voor demonstranten. Het was de klachtencommissie gebleken dat demonstranten op de plaats waarnaar klager werd verwezen in het zicht stonden van de minister-president, zodat er geen sprake was van belemmering van de vrijheid van meningsuiting. Tijdens de hoorzitting had verzoeker aangegeven dat de aangewezen plaats zelfs beter geschikt was om zijn mening te uiten door middel van zijn spandoek dan de plaats die hij zelf had ingenomen, aldus de klachtencommissie. De politie had niet onrechtmatig gehandeld door verzoeker met drang te verwijderen toen hij daartoe zelf niet bereid was, zo stelde de klachtencommissie.

Bij brief van 20 juli 2004 ontving verzoeker het oordeel van de korpsbeheerder. De korpsbeheerder verwees in zijn brief naar het advies van de klachtencommissie en achtte de klacht over het verwijderen van verzoeker ongegrond.

3. De korpsbeheerder heeft bij brief van 27 januari 2005 aan de Nationale ombudsman laten weten bij zijn eerdere standpunt van 20 juli 2004 te blijven.

4. In reactie op het standpunt van de korpsbeheerder heeft verzoeker bij brief van 30 maart 2005 onder meer gesteld dat hij door het politieoptreden wel degelijk werd beperkt in de uitoefening van zijn grondrecht. Bovendien was hem door de politie niet meegedeeld dat hij wél op een andere locatie had mogen staan met zijn spandoek, aldus verzoeker.

5. Politieambtenaar B. heeft op 24 mei 2005 tegenover een medewerkster van het Bureau Nationale ombudsman onder meer verklaard dat hij verzoeker destijds heeft gevraagd zich te verwijderen van de plek waar hij met zijn spandoek stond. Toen verzoeker dit weigerde hebben twee collega's verzoeker vastgepakt, hem achteruit gezet en zijn spandoek afgenomen. De verwijdering van verzoeker had niet te maken met zijn gedrag, maar met de afspraak dat demonstranten op een speciale locatie dienden te staan, aldus B. B. wist

niet zeker of hij expliciet tegen verzoeker heeft gezegd dat hij wél mocht staan op de speciaal door de politie aangewezen plek voor demonstranten.

B. verklaarde verder dat hij destijds wist dat de politie in Haarlem op districtsniveau had besloten dat mensen die wilden demonstreren vanwege de oorlog in Irak of andere politieke onderwerpen, dit mochten doen op een speciaal daartoe aangewezen plaats om de viering van bevrijdingsdag door de andere aanwezigen niet te verstoren. Aan de aanwezigen was van tevoren niet duidelijk gemaakt dat er een speciale plaats was aangewezen, aldus B, die hieraan toevoegde dat de veiligheid van de minister-president, de commissaris van de koningin en de aanwezige genodigden bepalend was voor het verloop van de dag.

Ook verklaarde B. dat hij voorafgaand aan het verwijderingsbevel aan verzoeker heeft gevraagd of hij een vergunning had om te demonstreren. Achteraf was hem gebleken dat verzoeker geen vergunning nodig had. B. was overigens van mening dat verzoeker vanwege de algemene taak van de politie om de openbare orde te handhaven daar niet mocht staan ter voorkoming van wanordelijkheden. Dit was destijds echter niet de basis van zijn optreden geweest.

6. In reactie op het verslag van bevindingen stelde politieambtenaar B. dat verzoeker destijds niet bereid was tot communiceren. Hierdoor was het niet mogelijk om verzoeker te verwijzen naar de plaats waar hij wel met zijn spandoek had mogen staan, aldus B.

Beoordeling

7. Ingevolge artikel 7 van de Grondwet heeft een ieder, behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet, recht op vrijheid van meningsuiting (zie Achtergrond, onder 1.).

8. Artikel 2 van de Politiewet 1993 bepaalt onder meer dat de politie tot taak heeft te zorgen voor de daadwerkelijke handhaving van de rechtsorde. Daaronder valt onder meer de handhaving van de openbare orde (zie Achtergrond, onder 2.).

9. De Nationale ombudsman is - met de klachtencommissie en de korpsbeheerder - van oordeel dat verzoeker geen vergunning nodig had om te demonstreren. Ook hoefde hij - nu hij in zijn eentje stond te demonstreren - niet te voldoen aan de kennisgevingsplicht als bedoeld in artikel 11 van de APV van Haarlem.

10. Gebleken is dat bij de Nationale start van Bevrijdingsdag in Haarlem meerdere hoogwaardigheidsbekleders - waaronder de minister-president - aanwezig waren. In verband met de handhaving van de openbare orde was het slechts op aangewezen plaatsen toegestaan om te demonstreren.

11. Verzoeker heeft aangegeven dat een politieambtenaar hem heeft gevraagd of hij over een vergunning beschikte om te mogen demonstreren. Aangezien verzoeker hierover niet beschikte werd hem meegedeeld dat hij zich moest verwijderen waarbij de woorden "opzouten, pleitheite, wegwezen" of woorden van gelijke strekking werden gebruikt. Het was verzoeker niet duidelijk dat hij op een aangewezen plek wel mocht demonstreren. Ook hebben de politieambtenaren hem dat destijds niet meegedeeld, aldus verzoeker. B. weet niet zeker of hij verzoeker destijds expliciet heeft gezegd dat verzoeker wel op een speciaal daarvoor aangewezen plaats mocht staan.

12. Politieambtenaar B. heeft verklaard dat hij aan verzoeker heeft gevraagd of hij een vergunning had om te mogen demonstreren. Toen verzoeker geen vergunning bleek te hebben, heeft hij verzoeker laten verwijderen. Achteraf was het B. gebleken dat verzoeker geen vergunning nodig had. De verwijdering van verzoeker had verder niet te maken gehad met zijn gedrag, maar met de afspraak dat demonstranten op een speciale locatie dienden te staan. Volgens politieambtenaar B. was het van tevoren niet duidelijk gemaakt dat er een speciale plaats was aangewezen voor demonstranten. B. weet niet zeker of hij verzoeker destijds expliciet heeft gezegd dat verzoeker wél op een speciaal daarvoor aangewezen plaats mocht staan. Verder stelde B. dat verzoeker niet tot communiceren bereid was, waardoor het niet mogelijk was om hem naar de aangewezen plaats te verwijzen.

13. Gelet op hetgeen verzoeker en B. naar voren hebben gebracht, acht de Nationale ombudsman het aannemelijk dat verzoeker er destijds vooraf niet van op de hoogte was dat er een aangewezen plaats was waar hij wél mocht staan met zijn spandoek en dat hij hierover ook niet alsnog door de politie is geïnformeerd.

14. Door verzoeker een verwijderingsbevel te geven zonder hem te verwijzen naar de plaats waar hij wel met zijn spandoek had mogen staan, heeft de politie een niet gerechtvaardigde inbreuk gemaakt op verzoekers recht op vrijheid van meningsuiting. Het feit dat verzoeker volgens B. niet tot communiceren bereid was, doet daar niets aan af.

De onderzochte gedraging is niet behoorlijk.

II. Ten aanzien van de afwijzing van de vergoeding voor arbeidsloon

Bevindingen

1. Verzoeker klaagt er bij de Nationale ombudsman over dat de beheerder van het regionale politiekorps Kennemerland zijn verzoek om vergoeding van arbeidsloon voor het vervaardigen van het spandoek heeft afgewezen.

2. Uit het onderzoek is gebleken dat verzoeker bij brief van 1 september 2003 heeft geklaagd over het afnemen van zijn spandoek en het vernietigen daarvan. In het gesprek

van 9 oktober 2003 tussen verzoeker, de plaatsvervangend districtschef Haarlem en de betrokken ambtenaar B. heeft verzoeker aangegeven een vergoeding te willen voor het spandoek. Het verzoek om vergoeding is gebaseerd op € 15 voor materiaalkosten en € 110 voor arbeidsloon (twee uur). Bij brief van 11 februari 2004 heeft de korpschef de klacht wat betreft het afnemen en het verwijderen van verzoekers spandoek gegrond verklaard. Gezien de geringe economische waarde heeft de korpschef het verzoek om schadevergoeding echter afgewezen.

Bij brief van 20 juli 2004 heeft de korpsbeheerder - overeenkomstig het advies van de klachtencommissie - alsnog een vergoeding toegekend van € 15 voor de materiaalkosten. De vergoeding voor arbeidsloon heeft de korpsbeheerder afgewezen aangezien verzoeker gepensioneerd was en geen inkomsten heeft gederfd.

3. In reactie op de klacht heeft de korpsbeheerder bij brief van 27 januari 2005 het standpunt ingenomen dat de politie het spandoek van verzoeker ten onrechte heeft vernietigd en daarom de materiaalkosten zal vergoeden. Aangezien de politie verzoeker op enig moment een vergoeding van € 25 voor het spandoek heeft aangeboden, heeft de korpsbeheerder aangeboden dit bedrag - in plaats van de eerder door hem aangeboden € 15 - aan verzoeker uit te keren.

Een vergoeding voor het arbeidsloon achtte de korpsbeheerder niet aan de orde aangezien het een vrijwillige en persoonlijke actie van een burger betrof, die gebruik heeft gemaakt van weinig en niet waardevol materiaal. Bovendien zouden de kosten van het samenstellen van een dergelijk spandoek in hoogte kunnen variëren al naar gelang het uurloon van de maker, aldus de korpsbeheerder. Dit gegeven leek de korpsbeheerder niet wenselijk.

4. In reactie op het standpunt van de korpsbeheerder heeft verzoeker bij brief van 30 maart 2005 onder meer gesteld dat zijn spandoek wederrechtelijk is ontnomen en dat zijn eis van in totaal € 115 (materiaalkosten en uurloon) redelijk is. Verzoeker heeft hierbij aangegeven genoeg te nemen met een bedrag van € 70, zijnde de helft van het door hem geclaimde bedrag en het door de korpsbeheerder aangeboden bedrag.

Beoordeling

5.1 De politie is tot schadevergoeding verplicht, wanneer de schade het gevolg is van onrechtmatig optreden van de politie (zie Achtergrond, onder 3.).

5.2 Het redelijkheidsvereiste houdt in dat bestuursorganen de in het geding zijnde belangen tegen elkaar afwegen en dat de uitkomst hiervan niet onredelijk is.

5.3 In een geval als dit, waarin een klacht over een besluit van een bestuursorgaan tot (gedeeltelijke) afwijzing van een verzoek om schadevergoeding niet kan worden

onderworpen aan het oordeel van de bestuursrechter, is de Nationale ombudsman bevoegd die klacht te onderzoeken en te beoordelen, maar stelt hij zich terughoudend op. In zo'n geval is immers de burgerlijke rechter de instantie die bij uitsluiting bevoegd is om bindend te beslissen over de vraag of, op grond van bepalingen van burgerlijk recht, het betrokken bestuursorgaan is gehouden om de gestelde schade te vergoeden.

6. Zoals de korpsbeheerder heeft toegegeven, had de politie het spandoek niet mogen vernietigen. In beginsel is de korpsbeheerder dan ook gehouden de door verzoeker geleden schade te vergoeden. Dit wordt door de korpsbeheerder ook niet betwist.

7. Wat betreft de hoogte van de schadevergoeding wordt het volgende overwogen. De Nationale ombudsman acht het niet onredelijk dat de korpsbeheerder slechts een vergoeding voor de materiaalkosten heeft aangeboden. Hierbij is van belang dat het vervaardigen van het spandoek slechts geringe tijd - 2 uur - in beslag heeft genomen en de economische waarde van het spandoek (vrijwel) nihil is.

8. Gezien het voorgaande is de Nationale ombudsman van oordeel dat het de korpsbeheerder vrij stond om te betwisten dat hij gehouden is tot het vergoeden van het arbeidsloon aan verzoeker. Deze betwisting is niet in strijd met het redelijkheidsvereiste.

De onderzochte gedraging is in zoverre behoorlijk.

9. Volledigheidshalve merkt de Nationale ombudsman hierbij op er vanuit te gaan dat de korpsbeheerder zo spoedig mogelijk zal overgaan tot het uitkeren van de door hem aangeboden € 25 aan verzoeker als vergoeding voor de materiaalkosten van het spandoek.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van het regionale politiekorps Kennemerland, is:

gegrond ten aanzien van:

de verwijdering van verzoeker van de locatie waar hij stond te demonstreren wegens schending van het recht op vrijheid van meningsuiting.

niet gegrond ten aanzien van:

de afwijzing van het verzoek om vergoeding van arbeidsloon voor het vervaardigen van het spandoek.

Onderzoek

Op 1 september 2003 ontving de Nationale ombudsman een verzoekschrift van de heer M. te Haarlem, met een klacht over een gedraging van het regionale politiekorps Kennemerland. Omdat de klacht nog niet volgens de klachtenprocedure van het regionale politiekorps Kennemerland was behandeld, stelde de Nationale ombudsman op dat moment nog geen onderzoek in.

Naar aanleiding van een verzoekschrift van de heer M. van 16 augustus 2004 werd naar de gedraging alsnog een onderzoek ingesteld. De gedraging wordt aangemerkt als een gedraging van de beheerder van het regionale politiekorps Kennemerland (de burgemeester van Haarlem).

In het kader van het onderzoek werd de korpsbeheerder verzocht op de klacht te reageren en een afschrift toe te sturen van de stukken die op de klacht betrekking hebben. Vervolgens kreeg verzoeker de gelegenheid op de door de korpsbeheerder verstrekte inlichtingen te reageren. Verder is een verklaring opgenomen van een betrokken politieambtenaar.

Het resultaat van het onderzoek werd als verslag van bevindingen gestuurd aan betrokkenen. De korpsbeheerder deelde mee zich met de inhoud van het verslag te kunnen verenigen. De reactie van verzoeker en een betrokken ambtenaar gaven aanleiding het verslag op een enkel punt te wijzigen en aan te vullen.

Informatieoverzicht

De bevindingen van het onderzoek zijn gebaseerd op de volgende informatie:

Verzoekschrift van 1 september 2003.

Brieven van de Nationale ombudsman aan verzoeker en de korpschef van 30 september 2003.

Verzoekschrift van 16 augustus 2004, met bijlagen.

Intern klachtdossier van de politie, ontvangen op 4 november 2004

Openingsbrieven van de Nationale ombudsman van 24 december 2004.

Standpunt van de korpsbeheerder van 27 januari 2005, met bijlagen.

Reactie van verzoeker van 30 maart 2005.

Telefonische verklaring van betrokken ambtenaar B. van 24 mei 2005.

Telefonische reactie van verzoeker van 13 oktober 2005 naar aanleiding van het verslag van bevindingen

Reactie per e-mailbericht van betrokken ambtenaar B. van 29 oktober 2005 naar aanleiding van het verslag van bevindingen

Bevindingen

Zie onder Beoordeling.

Achtergrond

1. Grondwet

Artikel 7

"1. Niemand heeft voorafgaand verlof nodig om door de drukpers gedachten of gevoelens te openbaren, behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet.

2. De wet stelt regels omtrent radio en televisie. Er is geen voorafgaand toezicht op de inhoud van een radio- of televisieuitzending.

3. Voor het openbaren van gedachten of gevoelens door andere dan in de voorgaande leden genoemde middelen heeft niemand voorafgaand verlof nodig wegens de inhoud daarvan, behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet. De wet kan het geven van vertoningen toegankelijk voor personen jonger dan zestien jaar regelen ter bescherming van de goede zeden.

4. De voorgaande leden zijn niet van toepassing op het maken van handelsreclame."

2. Politiewet 1993

Artikel 2

"De politie heeft tot taak in ondergeschiktheid aan het bevoegde gezag en in overeenstemming met de geldende rechtsregels te zorgen voor de daadwerkelijke handhaving van de rechtsorde en het verlenen van hulp aan hen die deze behoeven."

Artikel 12, eerste lid

"Indien de politie in een gemeente optreedt ter handhaving van de openbare orde en ter uitvoering van de hulpverleningstaak, staat zij onder gezag van de burgemeester."

3. Burgerlijk Wetboek

Artikel 6:162, eerste lid

"Hij die jegens een ander een onrechtmatige daad pleegt, welke hem kan worden toegerekend, is verplicht de schade die de ander dientengevolge lijdt, te vergoeden."